

Ισότητα των φύλων, φορολογική πολιτική στην ΕΕ και Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Η Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, οι σχετικοί με αυτήν 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και οι 169 υποστόχοι, υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της 70^{ης} Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης – κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική – σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους ΣΒΑ πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων. Μεταξύ των στόχων αυτών βιώσιμης ανάπτυξης προβλέπεται και η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών.

Περαιτέρω, η ισότητα των φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών και των κοριτσιών αποτελούν θεμελιώδεις αρχές και στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην πρόσφατη δέσμευσή της να εφαρμόσει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε την ισότητα των φύλων ως ένα από τα βασικά ζητήματα για τις μελλοντικές προσανατολισμένες στην βιωσιμότητα πολιτικές της τόσο στο επίπεδο των κρατών μελών της ΕΕ όσο και στο επίπεδο της ίδιας της ΕΕ.

Την περίοδο 2007-2013 η ΕΕ χρησιμοποίησε ποσό περίπου 1,258 εκατομμυρίων ευρώ σε δραστηριότητες για την βελτίωση της ισότητας των φύλων και την χειραφέτηση των γυναικών. Εξάλλου, στοιχεία του ΟΟΣΑ δείχνουν ότι κατά το 2013, 39% των πόρων της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας της ΕΕ (EU Official Development Assistance - ODA) θεωρήθηκε ότι έχει διαστάσεις σχετικές με το φύλο.

Στο δικαίωμα στην ισότητα και στην εγγύηση μη διακριτικής μεταχείρισης των φύλων βασίζεται η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, η οποία ορίζεται ως η (ανα)διοργάνωση, βελτίωση, ανάπτυξη και αξιολόγηση των διαδικασιών πολιτικής, έτσι ώστε η προοπτική της ισότητας των φύλων να ενσωματωθεί σε όλα τα επίπεδα και στάδια των πολιτικών, από τους φορείς που συμμετέχουν συνήθως στη χάραξη πολιτικής. Η συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό βασίζεται στη δέσμευση της ΕΕ υπέρ της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου όπως στο άρθρο 8 ΣΛΕΕ διατυπώνεται.

Να σημειωθεί ότι η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου προβλέπεται αναφορικά με τις δημόσιες πολιτικές, τους προϋπολογισμούς, τα_δημόσια έγγραφα κλπ. Στο πλαίσιο της ΕΕ, η προσπάθεια ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις δημόσιες πολιτικές και στους προϋπολογισμούς έχει ξεκινήσει ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Στην πρόταση Ψηφίσματος του το 2011 σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο έργο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το τελευταίο δήλωσε ότι ο βασικός στόχος της πολιτικής του για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά την προσεχή τριετή περίοδο θα πρέπει να αποβλέπει στην επίτευξη της συνεπέστερης και αποτελεσματικότερης εφαρμογής της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στο σύνολο των εργασιών του Κοινοβουλίου, βάσει ορισμένων προτεραιοτήτων, μεταξύ των οποίων και η ενσωμάτωση της ανάλυσης κατά φύλο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας του προϋπολογισμού.

Στην ίδια πρόταση ψηφίσματος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κάλεσε τις επιτροπές του Κοινοβουλίου που είναι αρμόδιες για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) και τα διαρθρωτικά ταμεία να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις στα φύλα των προτεινόμενων προτεραιοτήτων δαπανών, πηγών εσόδων και εργαλείων διακυβέρνησης πριν από την έγκριση του ΠΔΠ, ούτως ώστε να διασφαλισθεί ότι το ΠΔΠ μετά το 2013 θα είναι ευαισθητοποιημένο ως προς τη διάσταση του φύλου.

Πρόσφατα στο Ψήφισμα της 15^{ης} Ιανουαρίου 2019 σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επαναβεβαιώνεται η προσήλωση του τελευταίου στην ισότητα των φύλων τόσο στο περιεχόμενο των πολιτικών, των πρωτοβουλιών και των προγραμμάτων της ΕΕ όσο και στο πολιτικό, δημοσιονομικό, διοικητικό και εκτελεστικό επίπεδο της Ένωσης, ενώ ζητείται το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ), όπως και το προηγούμενο ΠΔΠ, να συνοδεύεται από κοινή δήλωση του Κοινοβουλίου, της Επιτροπής και του Συμβουλίου, με την οποία να δεσμεύονται να εξασφαλίσουν ότι οι ετήσιες διαδικασίες του προϋπολογισμού, οι οποίες εφαρμόζονται για το ΠΔΠ θα περιλαμβάνουν, εφόσον κρίνεται σκόπιμο, στοιχεία που θα ανταποκρίνονται στη διάσταση του φύλου, λαμβάνοντας υπόψη τους τρόπους με τους οποίους το συνολικό δημοσιονομικό πλαίσιο της Ένωσης συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου της ισότητας των φύλων και διασφαλίζει την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου.

Περαιτέρω, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επαναλαμβάνει τη σημασία της εφαρμογής της συνεκτίμησης της διάστασης του φύλου των φύλων στον προϋπολογισμό σε όλα τα επίπεδα της διαδικασίας του προϋπολογισμού, ενώ εκφράζει τη λύπη του για την απουσία μηχανισμών συνεκτίμησης της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό στα θεσμικά όργανα της ΕΕ, παρά την ισχυρή δέσμευση που υπάρχει εν προκειμένω. Για τον λόγο αυτό παροτρύνει τα αρμόδια όργανα του Κοινοβουλίου να ενσωματώνουν την προοπτική του φύλου και να χρησιμοποιούν δείκτες για την ισότητα των φύλων ως προς το φύλο κατά την κατάρτιση και έγκριση της κατάστασης προβλέψεων του Κοινοβουλίου, καθώς και καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας απαλλαγής.

Στην Ελλάδα γίνεται προσπάθεια παρακολούθησης των εξελίξεων σε ενωσιακό και παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά την κατοχύρωση της ισότητας των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Έτσι, ήδη από το 2009 είχε δημοσιευθεί μετάφραση εγχειριδίου του Συμβουλίου της Ευρώπης με θέμα την κατάρτιση δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου (Gender budgeting), σύμφωνα με το οποίο, η κατάρτιση προϋπολογισμών με βάση το φύλο αποτελεί εφαρμογή της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις οικονομικές διαδικασίες. Αυτό σημαίνει ότι σε όλα τα χρηματοδοτικά προγράμματα και σε όλες τις πολιτικές, τα έσοδα και οι δαπάνες πρέπει να αξιολογούνται και να αναδιαρθρώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ανάγκες των γυναικών λαμβάνονται υπόψη ισότιμα με εκείνες των ανδρών. Είναι δε απαραίτητο να διασφαλίζεται ότι η ανάλυση και η επίπτωση του φύλου λαμβάνονται πλήρως υπόψιν στην υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προϋπολογισμών.

Επίσης, είχε συνδιοργανωθεί το 2009 στην Αθήνα από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και το Συμβούλιο της Ευρώπης Συνέδριο με θέμα: «Κρατικοί Προϋπολογισμοί: Βασικό στοιχείο για την επίτευξη της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών».

Τελικώς, τελείως πρόσφατα (στις 7.3.2019) κατατέθηκε στην Βουλή προς ψήφιση από το Υπουργείο Εσωτερικών νομοσχέδιο για την προώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης της έκφυλης βίας, το οποίο βρίσκεται στο στάδιο επεξεργασίας στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή δημόσιας

διοίκησης, δημόσιας τάξης και δικαιοσύνης (στις 15.3.2015 ολοκληρώθηκε η 2^η ανάγνωση στην 4^η συνεδρίαση).

Το νομοσχέδιο προβλέπει (άρθρο 11) την ένταξη της διάστασης του φύλου στους προϋπολογισμούς των Υπουργείων, των ΝΠΔΔ και των ΝΠΙΔ που ανήκουν στην Γενική Κυβέρνηση, υπό την έννοια ότι οφείλουν να αποτυπώνουν τη διάσταση του φύλου κατά την κατάρτιση των προϋπολογισμών τους, καθώς και τις δράσεις που τους συνοδεύουν. Παράλληλα, ιδρύεται υποχρέωση για τις δημόσιες αρχές να λογοδοτούν για τις δεσμεύσεις τους για την ισότητα των φύλων και να συνοδεύουν τις δεσμεύσεις αυτές με την κατανομή, την χρήση και την παραγωγή των δημόσιων πόρων. Για τον σκοπό αυτό κάθε Υπουργείο αποστέλλει για το ίδιο και τους εποπτευόμενους από αυτό φορείς στην Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων μέσα σε ένα μήνα μετά την κατάρτιση και έγκριση των προϋπολογισμών έκθεση, στην οποία περιλαμβάνονται τα στοιχεία που συμβάλλουν στην επίτευξη των σκοπών αυτών, καθώς και τα σχέδια για το επόμενο έτος.

Προβλέπεται, επίσης, η έκδοση με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εσωτερικών εγκυκλίου μέσα σε έξι μήνες από την έναρξη ισχύος του νόμου αναφορικά με τις λεπτομέρειες για την κατάρτιση του προϋπολογισμού των σχετικών πιστώσεων (σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ.2 του ν.4270/2014), καθώς και την εξειδίκευση της μεθόδου αποτύπωσης της διάστασης του φύλου. Στο ίδιο νομοσχέδιο προβλέπεται, επίσης, η επιμόρφωση των στελεχών που ασχολούνται με την κατάρτιση των προϋπολογισμών και δράσεων, ενώ το έργο της επιμόρφωσης στηρίζεται από την Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας Φύλων (ΚΕΘΙ) και το ΕΚΔΔΑ. Να σημειώσουμε ότι στο νομοσχέδιο προβλέπεται (άρθρο 10) και η ένταξη της αρχής της ισότητας των φύλων και της διάστασης του φύλου στις δημόσιες πολιτικές.

Γενικότερα πάντως η τάση της κατάρτισης προϋπολογισμού με γνώμονα τη διάσταση του φύλου (“gender budgeting”) παρατηρείται τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερο διεθνώς στο πλαίσιο της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης.

Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., ο προϋπολογισμός είναι ένα κεντρικό πολιτικό έγγραφο της κυβέρνησης, το οποίο δείχνει τον τρόπο επίτευξης και προτεραιοποίησης των

ετήσιων και πολυετών στόχων. Δεν προκαλεί έκπληξη, λοιπόν, ότι οι πρωτοβουλίες για την προώθηση του παράγοντα του φύλου στη δημόσια πολιτική, έχουν συμπεριλάβει προσπάθειες ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στην ίδια τη διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού.

Πρωτοβουλίες για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό έχουν ξεκινήσει εδώ και πολλά χρόνια. Πρωτοπόρος χώρα ήταν η Αυστραλία, η οποία προχώρησε σε προσπάθειες ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου, πιλοτικά, στον προϋπολογισμό από το 1984 και μετά, ως επίλυση των προβλημάτων που τέθηκαν από ακτιβιστές για τα δικαιώματα των γυναικών. Σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ το 2014, πάνω από ενενήντα χώρες έχουν ήδη πειραματιστεί με κάποια μορφή ενσωμάτωσης στον προϋπολογισμό της διάστασης του φύλου (“gender budgeting”) κατά την τελευταία δεκαετία. Είναι αξιοσημείωτο ότι ορισμένες από τις πρώτες εφαρμογές της ενσωμάτωσης στον προϋπολογισμό της διάστασης του φύλου (“gender budgeting”) όλα αυτά τα χρόνια έχουν προέλθει από χώρες που δεν είναι μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. - όπως η Ινδία, οι Φιλιππίνες και η Ινδονησία. Μεταξύ των πιο πρόσφατων παραδειγμάτων, το 2013, η Αυστρία ενσωμάτωσε στον προϋπολογισμό τη διάσταση του φύλου (“gender budgeting”), ως μέρος ενός ευρύτερου πακέτου μεταρρυθμίσεων για τον προϋπολογισμό με βάση την απόδοση.

Με βάση έρευνα του Ο.Ο.Σ.Α. υπάρχει ένα ευρύ φάσμα προσεγγίσεων για την κατάρτιση του προϋπολογισμού με γνώμονα το φύλο, καθώς δεν υπάρχει τυποποιημένο μοντέλο στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. Δύο από τα πιο συχνά χρησιμοποιούμενα εργαλεία του προϋπολογισμού με γνώμονα του φύλου είναι οι εκ των προτέρων και οι εκ των υστέρων αξιολογήσεις των επιπτώσεων στα φύλα, γεγονός που υποδηλώνει μια συστηματική συνέχεια της αξιολόγησης των πολιτικών καθόλη τη διάρκεια του κύκλου του προϋπολογισμού. Ωστόσο, η χρήση της ολοκληρωμένης εκ των προτέρων αξιολόγησης των αναγκών είναι περιορισμένη, καθώς λίγες χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. πραγματοποιούν μία συνολική εκ των προτέρων αξιολόγηση των αναγκών αναφορικά με την ισότητα των φύλων, προκειμένου να αποκτήσουν γνώση αναφορικά με τα θέματα που απαιτείται να αντιμετωπισθούν

κατά προτεραιότητα και τα οποία προκύπτουν από την τρέχουσα τάση των δημόσιων πολιτικών και των δημόσιων πόρων.

Παρόμοια, περιορισμένος είναι και ο θετικός αντίκτυπος της θέσπισής του, καθώς μόνο μισές από τις δέκα τέσσερις χώρες που διαθέτουν κάποια μορφή προϋπολογισμού με γνώμονα το φύλο, μπορούν να αποδείξουν με συγκεκριμένα παραδείγματα ότι το εργαλείο του προϋπολογισμού με γνώμονα το φύλο επέφερε σημαντικές αλλαγές στο σχεδιασμό της σχετικής πολιτικής ή/και στα αποτελέσματα της. Ωστόσο, ο Ο.Ο.Σ.Α. επισημαίνει ότι, δεδομένου ότι η διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού λαμβάνοντας υπόψη το φύλο, είναι ακόμα σχετικά νέα σε ορισμένες χώρες, είναι σίγουρο ότι θα υπάρξουν στο μέλλον πολύ περισσότερα παραδείγματα επίδρασης της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού με συνεκτίμηση του παράγοντα του φύλου στη χάραξη πολιτικής ισότητας των δύο φύλων.

Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται μια συντονισμένη προσέγγιση, καθώς η πρακτική της κατάρτισης του προϋπολογισμού με γνώμονα το φύλο προϋποθέτει το συντονισμό μιας σειράς από κυβερνητικές υπηρεσίες, όπως το Υπουργείο Οικονομικών και το Υπουργείο Ισότητας.

Εκτός από τα προαναφερθέντα αποτελέσματα της έρευνας του Ο.Ο.Σ.Α., και με βάση ποιοτικά σχόλια ορισμένων χωρών, κάποια ευρήματα φανερώνουν τις περιοχές που πρέπει να μελετηθούν μελλοντικά:

- Η τακτική διαθεσιμότητα των στοιχείων και των στατιστικών δεδομένων ανά φύλο θα διευκολύνει σε μεγάλο βαθμό την αποδεικτική βάση για τον προσδιορισμό των διαφορών μεταξύ των δύο φύλων, το σχεδιασμό των παρεμβάσεων της πολιτικής ισότητας των δύο φύλων, καθώς και την αξιολόγηση των επιπτώσεων τους.
- Ειδικά στο πλαίσιο των προσεγγίσεων προϋπολογισμού αποτελεσμάτων (με βάση την απόδοση) (“performance-budgeting”) που εφαρμόζονται σε πολλές χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., τα μετρήσιμα αποτελέσματα και η σύνδεσή τους με την κατανομή των πιστώσεων του προϋπολογισμού, που προσδιορίζονται με γνώμονα το φύλο, θα

βοηθήσουν στην αξιολόγηση του προϋπολογισμού από άποψη ισότητας των δύο φύλων.

- Προκειμένου η προσέγγιση αυτή (με γνώμονα το φύλο) να καταστεί ένα διαρκές χαρακτηριστικό των σύγχρονων πρακτικών κατάρτισης του προϋπολογισμού, θα πρέπει να ενταχθεί στο πλαίσιο των ετήσιων διαδικασιών του προϋπολογισμού και της χάραξης πολιτικής, αντί να χρησιμοποιείται μόνο ως εξωγενή μορφή ανάλυσης.

- Ωστόσο, ο προϋπολογισμός με γνώμονα το φύλο, θα πρέπει να συμπληρωθεί και από μια εξωτερική διαδικασία διασφάλισης ποιότητας, καθώς και «ελέγχου των πολιτών» με την υιοθέτηση σύγχρονων προσεγγίσεων ανοικτών δεδομένων για ξεχωριστές ανά φύλο πληροφορίες προϋπολογισμού.

- Πιο ουσιαστικά, ο προϋπολογισμός με γνώμονα το φύλο δεν θα πρέπει να υιοθετηθεί ως μια γραφειοκρατική διαδικασία συμμόρφωσης, αλλά θα πρέπει να συνδέεται άρρηκτα με την ουσία της ανάπτυξης πολιτικής σε κάθε τομέα της δημόσιας πολιτικής, και θα πρέπει να μπορεί να αποδείξει τις επιπτώσεις του όσον αφορά την εκ νέου ιεράρχηση των προτεραιοτήτων των πόρων και τις αντίστοιχες αποφάσεις ανακατανομής των πιστώσεων.

- Επίσης, ο προϋπολογισμός με βάση το φύλο έχει την δυνατότητα να γίνει ένα εργαλείο αξιολόγησης των επιπτώσεων των δημοσιονομικών πολιτικών, πέραν της παραδοσιακής διάστασης της οικονομικής ανάλυσης.

Σύμφωνα με τον Ο.Ο.Σ.Α., οι προκλήσεις για την κατάρτιση ενός αποτελεσματικού με βάση το φύλο προϋπολογισμού είναι κατά κάποιο τρόπο ένας «μικρόκοσμος» των προκλήσεων της σύγχρονης διαδικασίας κατάρτισης προϋπολογισμού. Ειδικότερα, πολλές από τις προαναφερόμενες πτυχές που περιγράφονται ως προϋποθέσεις της αποτελεσματικότητας του βάσει φύλου καταρτισθέντος προϋπολογισμού, αποτελούν ταυτόχρονα προϋποθέσεις γενικά για την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας του προϋπολογισμού και της διαδικασίας διαμόρφωσης πολιτικής. Οι σημαντικότερες από τις πτυχές αυτές αφορούν κυρίως την ανάγκη για σαφή, πολυδιάστατη ανάλυση των δημοσιονομικών επιπτώσεων, και την ανάγκη για αξιολόγηση εντός του πλαισίου που τροφοδοτεί άμεσα τον κύκλο πολιτικής και του προϋπολογισμού.

Να σημειωθεί πάντως ότι η στην κατάρτιση των δημόσιων προϋπολογισμών με την οπτική του φύλου στην Ευρώπη αλλά και διεθνώς σημαντικό ρόλο έπαιξαν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ειδικότερα οι οργανώσεις που σχετίζονται με το φεμινιστικό κίνημα, όπως για παράδειγμα το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Προϋπολογισμών με την Οπτική του Φύλου.

Περαιτέρω, εκτός από την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στον προϋπολογισμό, η σημασία του φύλου γενικότερα στις πολιτικές ανάπτυξης της ΕΕ αναγνωρίζεται σε διάφορα πολιτικά κείμενα. Έτσι για παράδειγμα, το έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Στρατηγική δέσμευση για την ισότητα των φύλων (2016-2019)» προσδιορίζει τους βασικούς τομείς για την ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένων και των φορολογικών πολιτικών. Ωστόσο, δεν περιλαμβάνει δεσμευτικές διατάξεις ή πρόσκληση για δέσμευση στην ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε επίπεδο κρατών μελών της ΕΕ.

Πέρυσι, στις 30 Μαΐου 2018 παρουσιάσθηκε στην Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μελέτη σχετική με την ισότητα των φύλων και την Φορολογία στην ΕΕ. Στην μελέτη παρουσιάσθηκαν οι πτυχές ισότητας των φύλων της φορολογίας στο επίπεδο των κρατών μελών και της ΕΕ, ενώ αναλύθηκαν τα αποτελέσματα των φορολογικών συστημάτων σε σχέση με το ειδικό ζήτημα της σκοπιάς της ισότητας των φύλων. Όπως επισημαίνεται στην προαναφερόμενη μελέτη, τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν καταργήσει τις φορολογικές διατάξεις που κάνουν σαφή διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών. Ωστόσο, οι σιωπηρές φορολογικές μεροληψίες με βάση το φύλο εξακολουθούν να είναι διαδεδομένες σε ολόκληρη την ΕΕ, καθώς οι φορολογικές ρυθμίσεις αλληλεπιδρούν με την κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα.

Ακολούθως, με ψήφισμα που υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις αρχές του έτους, στις 15 Ιανουαρίου 2019, σχετικά με την ισότητα των φύλων και τις φορολογικές πολιτικές στην ΕΕ αναγνωρίσθηκε η σημασία της φορολογικής δικαιοσύνης για τα δικαιώματα των γυναικών, ενώ το Κοινοβούλιο κάλεσε τις εθνικές κυβερνήσεις των κρατών μελών της ΕΕ να διασφαλίσουν ότι τα εθνικά φορολογικά τους συστήματα προστατεύουν και προωθούν την ισότητα των φύλων.

Το ψήφισμα αυτό βασίσθηκε στην από 29.11.2018 κοινή έκθεση σχετικά με την ισότητα των φύλων και τις φορολογικές πολιτικές στην ΕΕ της Επιτροπής Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων και της Επιτροπής Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία επισημαίνει τις διαφορετικές επιπτώσεις της φορολογίας στις γυναίκες, καθώς και την διάκριση λόγω φύλου των φορολογικών συστημάτων.

Το ψήφισμα υιοθετήθηκε λαμβάνοντας κυρίως υπόψη αφενός ότι η έλλειψη διάστασης του φύλου στην πολιτική της ΕΕ και στις εθνικές φορολογικές πολιτικές διευρύνει το υφιστάμενο χάσμα μεταξύ των φύλων και αφετέρου ότι ο σχεδιασμός των φορολογικών πολιτικών αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου γίνεται αναφορά τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους. Αναφορικά με την φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων επισημαίνεται ότι η ατομική φορολόγηση είναι καίριας σημασίας για την φορολογικά δίκαιη μεταχείριση των γυναικών και για αυτό καλούνται όλα τα κράτη μέλη να εισαγάγουν σταδιακά την ατομική φορολόγηση, διασφαλίζοντας παράλληλα την πλήρη διατήρηση όλων των οικονομικών και άλλων πλεονεκτημάτων που συνδέονται με την ιδιότητα του γονέα και τα οποία προβλέπονται στα υφιστάμενα κοινά φορολογικά συστήματα, αναγνωρίζοντας βεβαίως ότι σε ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να χρειαστούν μεταβατικές περιόδους για την μετάβαση σε ένα τέτοιο σύστημα ατομικής φορολόγησης.

Να σημειωθεί ότι η πρόταση για την σταδιακή θεσμοθέτηση της ατομικής φορολόγησης βασίζεται στην άποψη που έχει διατυπωθεί από την CEDAW, η οποία απαιτεί οι οικογένειες να βασίζονται στην αρχή της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ατομικής ολοκλήρωσης για κάθε μέλος, ενώ απαιτεί επίσης δίκαιη αντιμετώπιση γυναικών και ανδρών στη φορολογική νομοθεσία ως μεμονωμένων ατόμων, θεωρώντας τις γυναίκες ως αυτόνομους πολίτες παρά ως εξαρτώμενες από τους άνδρες.

Περαιτέρω, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου καλεί τα κράτη μέλη της ΕΕ να διασφαλίσουν ότι τα φορολογικά κίνητρα που σχετίζονται με την απασχόληση και την αυτοαπασχόληση δεν εισάγουν διακρίσεις με βάση το φύλο και να

εξετάσουν φορολογικά κίνητρα και άλλα φορολογικά οφέλη ή υπηρεσίες για όσους συμβάλλουν δευτερευόντως στο εισόδημα του νοικοκυριού και τους γονείς χωρίς σύντροφο.

Σύμφωνα με το ψήφισμα οι γυναίκες ενδέχεται να πλήττονται δυσανάλογα από ορισμένες φορολογικές πολιτικές λόγω των ανισοτήτων στην αγορά εργασίας. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό η φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων (διάρθρωση των συντελεστών, απαλλαγές, εκπτώσεις, επιδόματα, πιστώσεις κ.λπ.), να σχεδιασθεί κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προάγει ενεργά την ίση κατανομή αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας, του εισοδήματος και των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων μεταξύ γυναικών και ανδρών, και να καταργηθούν τα κίνητρα που διακινδυνεύουν άνισους ρόλους όσον αφορά το φύλο.

Περαιτέρω, το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** καλεί τα κράτη μέλη να εξορθολογήσουν τα φορολογικά κίνητρα που παρέχουν σε εταιρείες, να εξασφαλίσουν ότι αυτά τα κίνητρα και οι φορολογικές ελαφρύνσεις ωφελούν κυρίως τις μικρές επιχειρήσεις και ευνοούν την πραγματική καινοτομία και να αξιολογούν εκ των προτέρων και εκ των υστέρων τον δυνητικό αντίκτυπο αυτών των κινήτρων στην ισότητα των φύλων.

Αναφορικά με την έμμεση φορολογία, το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** επισημαίνει ότι ο ΦΠΑ λειτουργεί μεροληπτικά σε σχέση με το φύλο λόγω των καταναλωτικών συνηθειών των γυναικών, οι οποίες διαφέρουν από εκείνες των ανδρών καθώς αγοράζουν περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες με σκοπό την προώθηση της υγείας, της εκπαίδευσης και της διατροφής. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το χαμηλότερο εισόδημα των γυναικών, έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη επιβάρυνση των γυναικών από τον ΦΠΑ. Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** θεωρεί ότι η φτώχεια σε σχέση με την εμμηνόρροια παραμένει ανοικτό ζήτημα στην ΕΕ, καθώς εκτιμάται από την οργάνωση «Plan International UK» ότι το 1/10 των κοριτσιών δεν έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν προϊόντα υγιεινής.

Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** καλεί τα κράτη μέλη να προβλέψουν απαλλαγές από τον ΦΠΑ, μειωμένους συντελεστές και μηδενικό συντελεστή για προϊόντα και υπηρεσίες με θετικά κοινωνικά, υγειονομικά ή/και περιβαλλοντικά αποτελέσματα, σύμφωνα με την εν εξελίξει αναθεώρηση της οδηγίας της ΕΕ για τον ΦΠΑ. Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** καλεί, επίσης, όλα τα κράτη μέλη να καταργήσουν τον

λεγόμενο «φόρο στη φροντίδα και το ταμπόν», χρησιμοποιώντας την ευελιξία που απέκτησε η οδηγία για τον ΦΠΑ και εφαρμόζοντας απαλλαγές ή συντελεστές ΦΠΑ 0 % στα εν λόγω βασικά αγαθά.

Περαιτέρω, το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αναφέρεται και στον αντίκτυπο της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην ισότητα των φύλων. Ειδικότερα, επισημαίνεται ότι η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ανισότητα των φύλων τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και παγκοσμίως, δεδομένου ότι περιορίζουν τους πόρους που διαθέτουν οι κυβερνήσεις για την αύξηση των δράσεων για την ισότητα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό το ψήφισμα υπενθυμίζει τις συστάσεις που διατύπωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 13 Δεκεμβρίου 2017 μετά την έρευνα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή, καθώς και τις συστάσεις από προηγούμενες ειδικές επιτροπές (TAX και TAX2) που εκδόθηκαν με σκοπό την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής στην ΕΕ, ενώ καλεί τα κράτη μέλη να εγκρίνουν, το συντομότερο δυνατό, την δημόσια υποβολή εκθέσεων ανά χώρα, την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εισοδήματος (ΚΕΒΦΕ) της ΕΕ και την αναθεωρημένη οδηγία για τους τόκους και τα δικαιώματα.

Περαιτέρω, το ψήφισμα καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να προωθήσουν φορολογικές μεταρρυθμίσεις υπό όρους ισότητας των φύλων σε όλα τα διεθνή φόρουμ, συμπεριλαμβανομένων του ΟΟΣΑ και του ΟΗΕ, και να υποστηρίξουν τη δημιουργία ενός διακυβερνητικού φορολογικού φορέα του ΟΗΕ, με σκοπό την ανάπτυξη ειδικής τεχνογνωσίας σε θέματα φορολογίας των φύλων.

Με το ψήφισμά του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τίθεται γενικότερα υπέρ της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις φορολογικές πολιτικές. Ειδικότερα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί καταρχήν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ να προβαίνουν τακτικά σε εκτίμηση των επιπτώσεων των δημοσιονομικών πολιτικών από την άποψη της ισότητας των φύλων, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν θα περιλαμβάνονται ούτε άμεσες ούτε έμμεσες διακρίσεις σε καμία δημοσιονομική πολιτική της ΕΕ. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί τα

κράτη μέλη να ανταλλάξουν βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τον σχεδιασμό των φορολογικών συστημάτων τους, ενισχύοντας έτσι τη δίκαιη και ισότιμη φορολογική μεταχείριση ανδρών και γυναικών.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπενθυμίζει την ανάγκη να διενεργούν τα κράτη μέλη τακτικές αναλύσεις δευτερογενών επιπτώσεων σχετικά με τον ουσιαστικό αντίκτυπο των εν λόγω μέτρων, συμπεριλαμβανομένων αναλύσεων των μεροληψιών λόγω φύλου στις φορολογικές πολιτικές και της ικανότητάς τους να αυξάνουν τα εγχώρια έσοδα για τη χρηματοδότηση των δικαιωμάτων των γυναικών, σε άλλα κράτη μέλη και σε αναπτυσσόμενες χώρες, αναγνωρίζοντας παράλληλα ότι έχει ήδη γίνει έργο για αυτό τον σκοπό στο πλαίσιο της πλατφόρμας για τη χρηστή διακυβέρνηση στον φορολογικό τομέα.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή να προωθήσει, στο πλαίσιο των πολιτικών φορολόγησης, βέλτιστες πρακτικές που λαμβάνουν υπόψη τις επιπτώσεις στα φύλα και προωθούν την ισότητα των φύλων, ιδίως όσον αφορά τη φορολόγηση εισοδημάτων νοικοκυριών και τον ΦΠΑ και να συμπεριλάβει ανάλυση σε σχέση με τα φύλα, στις ετήσιες Φορολογικές Τάσεις της, στην έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, υπογραμμίζει ότι απαιτείται περαιτέρω έρευνα και καλύτερη συλλογή αναλυτικών δεδομένων ανά φύλο όσον αφορά τον αντίκτυπο της ανά φύλο κατανομής και διάθεσης των πόρων του φορολογικού συστήματος.

Περαιτέρω, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή να εκπληρώσει τη νομική της υποχρέωση για προαγωγή της ισότητας των φύλων, μεταξύ άλλων και στις εκτιμήσεις της για τον θεμελιώδη σχεδιασμό της φορολογικής πολιτικής, ενώ υπογραμμίζει ότι οι αναθεωρήσεις των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς και οι συστάσεις ανά χώρα, απαιτούν εμπειριστατωμένες αναλύσεις επ' αυτού.

Το Κοινοβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό, καθώς σύμφωνα με μελέτη που είχε ζητηθεί από την Επιτροπή Δικαιωμάτων των Γυναικών και Ισότητας των Φύλων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η νομοθετική αρμοδιότητα σε φορολογικά ζητήματα ανήκει κατά βάση στα κράτη μέλη της ΕΕ, και επομένως η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να αντιμετωπίζει συστηματικά τις πτυχές ισότητας των φύλων στα φορολογικά συστήματα των κρατών μελών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Επομένως, η υποχρέωση μείωσης των ανισοτήτων με βάση το φύλο πρέπει να αναφέρονται ρητώς στις οικονομικές κατευθυντήριες γραμμές και προτεραιότητες της ετήσιας επισκόπησης για την ανάπτυξη (Annual Growth Survey).

Οι αξιολογήσεις των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς και οι ειδικές ανά – χώρα συστάσεις, απαιτούν διεξοδική ανάλυση αναφορικά με τις επιπτώσεις στις κοινωνικοοικονομικές διαφορές μεταξύ των φύλων και πρέπει να αντιμετωπίζουν την ανάγκη για λήψη κατάλληλων θεσμικών μέτρων στο επίπεδο των κρατών μελών της ΕΕ. Με βάση τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η συζήτηση που ξεκίνησε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφορικά με την μεταρρύθμιση του τρόπου λήψης αποφάσεων για ζητήματα φορολογικής πολιτικής στην ΕΕ, δηλαδή μετάβασης από την ομοφωνία των κρατών μελών της ΕΕ στην ειδική πλειοψηφία, μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των εμποδίων που σχετίζονται με την υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων για την ισότητα των φύλων.

Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο τονίζει στο ψήφισμά του ότι η ανάλυση προϋπολογισμού με βάση το φύλο θα παρείχε βελτιωμένη ενημέρωση σχετικά με τον διανεμητικό αντίκτυπο των δημοσίων επενδύσεων στους άνδρες και τις γυναίκες· και για αυτό καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου στην κατάρτιση του προϋπολογισμού, κατά τρόπο που να επισημαίνει ρητά το ποσοστό των δημόσιων κονδυλίων που κατευθύνεται σε γυναίκες και να διασφαλίζει ότι όλες οι πολιτικές για την κινητοποίηση των πόρων και την κατανομή των δαπανών προωθούν την ισότητα των φύλων.

Καταληκτικά, με βάση όσα αναφέρθηκαν, και ιδίως την κοινή δήλωση του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, η οποία επισυνάπτεται στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) 2014-2020, αλλά και το πρόσφατο Ψήφισμα της 15^{ης} Ιανουαρίου 2019 σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, φαίνεται να υπάρχει τουλάχιστον σε επίπεδο διακηρύξεων η βούληση ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στον Προϋπολογισμό της ΕΕ. Ωστόσο, δεδομένης της διαπίστωσης ότι στον γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ δεν συνεκτιμάται συστηματικά η διάσταση του φύλου,

απαιτείται να ληφθούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες, προκειμένου να βελτιωθεί η ανταλλαγή γνώσεων όσον αφορά τη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου μεταξύ κρατών μελών και τοπικών αρχών, η συλλογή των δεδομένων ανά φύλο που απαιτούνται για την ανάλυση των προϋπολογισμών με την διάσταση του φύλου, η τεχνική ικανότητα των υπαλλήλων της Γενικής Διεύθυνσης Προϋπολογισμού της ΕΕ να εφαρμόζουν και να αξιολογούν προϋπολογισμούς, όπου συνεκτιμάται η διάσταση του φύλου, η παρακολούθηση και την αξιολόγηση της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων στην εκτέλεση της (συγ)χρηματοδότησης από την ΕΕ.

Είναι σημαντικό ότι τόσο η ΕΕ όσο και ορισμένοι διεθνείς οργανισμοί, όπως ο Ο.Ο.Σ.Α. και τα Ηνωμένα Έθνη, επισημαίνουν την ανάγκη αφενός της κατάρτισης του προϋπολογισμού με βάση το φύλο και αφετέρου ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις φορολογικές πολιτικές, με στόχο την ενίσχυση της αποτελεσματικής σύγχρονης δημοσιονομικής διακυβέρνησης, καθώς και γενικότερα την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Σε έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για την ισότητα των φύλων στο πλαίσιο της Ατζέντας 2030 για την βιώσιμη ανάπτυξη, όπου γίνεται αξιολόγηση της προόδου, των κενών και των προκλήσεων κατά την εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) από άποψη ισότητας των φύλων, καταδεικνύεται ότι η επίτευξη της ισότητας των φύλων και η χειραφέτηση όλων των γυναικών και των κοριτσιών είναι βασική για την επίτευξη και των 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης έως το 2030. Επομένως, η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις φορολογικές πολιτικές και στον προϋπολογισμό τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών και επομένως η κατάρτιση του προϋπολογισμού με βάση το φύλο, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία στην επίτευξη της ισότητας των φύλων, αλλά και να συμβάλλουν ταυτόχρονα στην επίτευξη και άλλων σημαντικών στόχων, όπως η εξάλειψη ή μείωση της φτώχειας, η δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και γενικότερα η κοινωνική ευημερία. _